

'พลเดช'

• น.พ.พลเดช ปิ่นประทีป

สัมภาษณ์

จัดทัพประชาสังคมถึงหมู่บ้าน 3.5 หมื่นล้านปลูกศก.ฐานรากทั้งประเทศ

กดปุมเปิดตัวเป็นทางการไปแล้วเมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ ณ อิมแพ็ค เมืองทองธานี โดย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี และหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เป็นประธานเปิดการประชุมเชิงปฏิบัติการ โครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ ที่มีคนเข้าร่วมงานมากที่สุด ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมกว่าหมื่นราย เป็นอีเวนต์ใหญ่ที่สุดของรัฐบาล

น.พ.พลเดช ปิ่นประทีป อดีตสมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) เลขาธิการสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา ในฐานะผู้ประสานงานเครือข่ายประชาสังคม เปิดใจให้สัมภาษณ์ "ฐานเศรษฐกิจ" เกี่ยวกับกลไกการขับเคลื่อนภาคประชาสังคม เพื่อสนับสนุนกิจกรรม และโครงการต่างๆ

ภายใต้กรอบคิด 3 ประสาน ภาครัฐ- เอกชน และภาคประชาสังคม หรือที่รู้จักกันในนามของคำว่า "ประชารัฐ" เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก

หมอพลเดช ย้อนเล่าที่มาของคำว่า ประชารัฐ ว่าเกิดขึ้นตั้งแต่ปี 2544 ยุครัฐบาลทักษิณ ชินวัตร ที่ชูนโยบายใหญ่ 2 เรื่องที่โดนใจประชาชน นอกจากโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า หรือ "30 บาทรักษาทุกโรค" แล้ว อีกนโยบายคือ กองทุนหมู่บ้านฯ ซึ่งได้มีส่วนร่วมผลักดันกับ น.พ.พรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช เลขาธิการ นายกษณะนั้น

มีการโต้เถียงกันหนักมาก ทางฝ่ายการเมืองต้องการตั้งกองทุนหมู่บ้านฯ รวดเดียวทั่วประเทศ ขณะฝ่ายเอ็นจีโอทำงานพัฒนาในพื้นที่ที่หวังว่า ถ้าใส่เงินลงไปองค์กรในชุมชนต้องเข้มแข็งมีความพร้อม จึงจะเดินหน้าต่อไปได้ ซึ่งจากการ

วิจัยเวลานั้นพื้นที่ที่มีความพร้อมมีเพียง 13% เกียงกันไม่จบ "ผมเลยเสนอว่าทั้ง 2 ฝ่ายมีจุดแข็งคนละด้าน ราชการมีทรัพยากร มีกำลังคน มีงบประมาณทำงานในภาพใหญ่ได้ครอบคลุมหมดทุกพื้นที่ ขณะที่เอ็นจีโอมีทักษะการพัฒนาทางลึก มีประสบการณ์ทำงานกับชุมชน จึงเสนอแนวทาง "ประชารัฐ" ให้มาร่วมมือกันตั้งแต่นั้น"

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จึงเกิดขึ้น เนื่องจากเป็นนโยบายทางการเมือง จึงเทงบลงพื้นที่ทุกหมู่บ้าน หวังกระตุ้นเศรษฐกิจระดับรากหญ้าหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เป็นกองทุนเพื่อการให้กู้ยืมเป็นรายบุคคล ทำให้ชาวบ้านเข้าถึงแหล่งทุน ซึ่งก็มีบางส่วนที่เติบโตได้ แต่หลายแห่งยังมีปัญหา และมีการเติมเงินเข้ากองทุนเพิ่มเติมบ้าง โดยเฉลี่ยเวลานี้ แต่ละแห่งมีทุนเฉลี่ยประมาณกองทุนละ

2 ล้านบาท

กระทรวงมหาดไทย

กลับมาหวังปลูกเศรษฐกิจฐานรากอีกครั้ง โดยล่าสุดกรม.อนุมัติงบประมาณ 3.5 หมื่นล้านบาท ไปให้แก่กองทุนหมู่บ้านฯ แต่เงินก้อนนี้มีหลักคิดต่างออกไปจากเดิม คือเป็นวงเงินเพื่อให้แต่ละหมู่บ้านไปคิดทำโครงการพัฒนาในพื้นที่ เพื่อพลิกฟื้นหรือเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจในชุมชน เป็นเงินให้เปล่า ซึ่งกองทุนหมู่บ้านฯแต่ละแห่งต้องตั้งบัญชีใหม่ขึ้นมาต่างหาก และมีผู้รับผิดชอบชัดเจนที่แยกต่างหากจากกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯที่มีอยู่ด้วย

“เมื่อรัฐบาลอนุมัติงบประมาณแน่นอนแล้ว ทางสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ(สทบ.) ก็ไปทำงานเรื่องเงินกับหน่วยงานของรัฐ เช่น สำนักงานงบประมาณ ไปทำเรื่องเงิน ส่วนผมก็มาเตรียมด้านกระบวนการทำงานของเครือข่ายประชาสังคมที่จะลงในพื้นที่ทุกหมู่บ้านทั่วประเทศ ซึ่งก็พร้อมอยู่แล้ว”

ปัจจุบันมีกองทุนหมู่บ้านฯ ซึ่งประกอบด้วย กองทุนหมู่บ้าน กองทุนชุมชนเมือง และกองทุนชุมชนทหาร รวมทั้งสิ้นทั่วประเทศ 79,556 กองทุน หรือประมาณ 8 หมื่นกองทุน โดยสมาชิกกองทุนหมู่บ้านฯต้องไปทำประชาคม และรวมกลุ่มกันขึ้นมาอย่างน้อย 3 คน ที่ต้องส่งชื่อเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ ที่ประชาคมให้ความเห็นชอบ และขอรับการสนับสนุนงบประมาณ เพื่อส่งมาให้สทบ.พิจารณาอนุมัติ ซึ่งผู้รับผิดชอบโครงการแต่ละกองทุนไม่น้อยกว่า 3 คนนี้ หมอพลเดชเรียกว่าเป็น “อาสาประชารัฐ” จากทั้ง 8 หมื่นกองทุน

“คนเหล่านี้อาจแปรสภาพมาจากผู้นำของชุมชนนั้นๆ โดยรายชื่อและคุณสมบัติทั้งหมดจะถูกจัดเก็บรวบรวมไว้เป็นฐานข้อมูลให้ สทบ.กลาง เพื่อนำไปต่อยอดวางแผนการพัฒนาต่อไป จากกระบวนการนี้ได้ข้อมูล ซึ่งเป็นผู้นำองค์กรชุมชนระดับฐานราก ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติทันที 2.4 แสนคน ที่จะกลายเป็นภาคพลเมืองที่สำคัญยิ่ง”

จากอาสาประชารัฐที่เป็นผู้นำ

โครงสร้างการจัดขบวนทัพ “ประชารัฐ”

ระดับ	องค์กร	จำนวนคน
ชาติ	สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ(สทบ.) รับนโยบายรัฐบาล	-
กลุ่มจังหวัด (กองพล)	18 กลุ่มจังหวัด + 2 กทม.	-
จังหวัด (กองพัน)	77 จังหวัด (กสอ.จังหวัด) X ผู้ประสานงานเครือข่ายอาสาฯ 3-5 คน	385
อำเภอ (กองร้อย)	อาสาประชารัฐอำเภอ: 10 คน x 980 กім	9,800
หมู่บ้าน (หน่วย)	กองทุนหมู่บ้าน 8 หมื่นกองทุน x 3	240,000

ที่มา : “ฐานเศรษฐกิจ” รวบรวม

ชุมชนในแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งจัดเป็นระดับ “หน่วย” แล้ว หมอพลเดชได้ออกแบบกลไกรองรับ เพื่อเป็นหลักประกันความสำเร็จของโครงการต่างๆ เพิ่มเติม โดยแต่ละอำเภอจะให้ “วิทยากรกระบวนการ” ระดับอำเภอ เป็นพี่เลี้ยง จากสูตรคิดคำนวณจาก 878 อำเภอทั่วประเทศ บวกกับ กทม. 50 เขต ให้มีเขตละ 2 พื้นที่ รวมเป็น 100 พื้นที่ และให้เขตปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษอย่างพัทยา อีก 2 พื้นที่ รวมเป็น 980 พื้นที่ “บนฐานคิดดังกล่าวข้างต้น วันนี้ได้เตรียม “วิทยากรกระบวนการ” ซึ่งจะเป็ทีมปฏิบัติการในพื้นที่ พื้นที่ละ 10 คน คือต้องมีวิทยากรกระบวนการอีก 9.8 พันคน”

“ทำหน้าที่จัดเวทีประชารัฐอำเภอหรือเวทีการจัดการองค์ความรู้ (KM) โดยนำกรณีศึกษาของกองทุนต่างๆ ที่ได้จากการลงพื้นที่ มาจัดเวที ตั้งเป้ากำหนดให้จัดเวทีลักษณะนี้ 2-3 เดือนครั้ง เฉลี่ยจะได้ประมาณ 3 ครั้งต่อปี แต่แต่ละครั้งจะต้องมี 3 กรณีศึกษา”

ดังนั้น แต่ละชุมชนจะได้เรียนรู้อย่างน้อย 10 กรณีศึกษา จากทั้งหมด 980 พื้นที่ เราจะได้ประมาณ 1 หมื่นกรณีศึกษา ที่สามารถนำไปต่อยอด เกิดเป็นแหล่งชุมชนที่มีจุดเด่นของตัวเอง จัดเป็นแฟ้มเก็บเชื่อมโยงเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานรากต่อไป

“อย่างน้อยเม็ดเงินที่ทุ่มลงไปนี้ หากไม่ได้เอะใจก็ขอให้คนฉลาดขึ้น เวทีนี้

จะไม่ใช้เวทีตรวจสอบ ไม่มุ่งเรื่องทางลบบ” ขยับขึ้นมาระดับจังหวัด หมอพลเดช ฉายภาพต่อว่า อาจใช้กลไกที่มีอยู่คือ “ศูนย์ประสานภาคีการพัฒนาจังหวัด” (ศพจ.) 77 จังหวัด ซึ่งทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายต่างๆ มาตลอด 2 ปี หรือใช้สำนักงานของเกษตรจังหวัดต่างๆ ทุกจังหวัด ที่ทำงานร่วมกับสภาเกษตรกรแห่งชาติอยู่แล้ว เป็นสำนักงานประสานงาน “รวมทั้งจากโครงสร้างเดิมที่มีอยู่คือกรรมการร่วมภาคีรัฐและเอกชน หรือกรอ.จังหวัด มีผู้ว่าฯเป็นประธาน กรรมการมาจากหัวหน้าส่วนราชการ และตัวแทนองค์กรภาคเอกชนในจังหวัด เช่น หอการค้าจังหวัด สภาอุตสาหกรรมจังหวัด สมาคมธนาคารจังหวัด ภาคธุรกิจท่องเที่ยว ฯลฯ นั้น นายกษมีคำสั่งเมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ บอกให้เพิ่มเป็นกรอ.พลัส คือเดิมตัวแทนภาคประชาสังคมเข้าไปด้วยประมาณ 4-5 คน”

จึงได้เตรียมผู้ประสานงานเครือข่าย “ประชาสังคมอาสาไว้แล้ว ให้เป็นตัวแทนเข้าร่วมประชุม เพื่อทำงานประชารัฐ คุยเรื่องเศรษฐกิจฐานรากเป็น “ประชารัฐจังหวัด” เพื่อทำงานคู่ขนานกัน พร้อมกันนี้ คนกลุ่มนี้ยังต้องดูแลเป็นที่เลี้ยงทีมระดับปฏิบัติการ (ระดับอำเภอ) ซึ่งทีมงานระดับจังหวัดจัดเป็นระดับกองพันจากระดับจังหวัดแล้ว ที่ผ่านมาทางการมีการจัดกลุ่มจังหวัดเป็นคลัสเตอร์ ทำเป็นยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด ซึ่งเดิมมี 18 กลุ่ม

ยกเว้นกรุงเทพฯ เนื่องจากเป็นเมืองใหญ่ มีชุมชนเมืองกระจายอยู่จำนวนมาก พื้นที่กรุงเทพฯจะแบ่งเป็น 2 ส่วน เราก็จะมีคณะผู้ประสานงานระดับกลุ่มจังหวัดอีก 20 ชุด เพื่อทำงานเชื่อมประสานกับสทบ.ที่จะรับนโยบายจากรัฐบาล

หมอพลเดชกล่าวว่า หากเทียบกับการเริ่มกองทุนหมู่บ้านในปี 2554 แล้ว การขับเคลื่อนประชารัฐเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากผ่านกองทุนหมู่บ้านครั้งนี้มีความพร้อมมากกว่า โดยในอดีตองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งหรือมีรับโครงการได้มีเพียง 18% แต่ปัจจุบันผ่านการเรียนรู้มีประสบการณ์เพิ่มมากขึ้น เวลาน้องค์กรชุมชนที่มีความพร้อมมีถึงเกือบ 30% และสามารถผลักดันแผนงานให้บรรลุผลได้ไม่ต่ำกว่า 2 ใน 3 แน่นนอน

น.พ.พลเดชย้ำความเชื่อมั่นว่า หากเราสามารถรักษากระบวนการเช่นนี้ 3 ปีต่อเนื่องกันไป ฐานรากของบ้านเราจะแข็งแรง เหมือนการเทซีเมนต์ไว้ เมื่อเวลาผ่านไปจะบ่มตัวจนแข็งแรง ด้วยปัญญา

ซึ่งมีความเป็นไปได้ในทางเทคนิค โดยเริ่มนับหนึ่งแล้วในปีงบประมาณนี้ ที่จะมีเวลาทำโครงการให้ปรากฏผลถึงสิ้น

ปี 2559 ขณะที่การจัดทำงบประมาณรายจ่ายปี 2560 ก็เริ่มดำเนินการ และรัฐบาลจัดไว้เป็นลำดับความสำคัญแล้ว และถึงแม้โรดแมปคสช.รัฐบาลจะอยู่ไปถึงกลางปี 2560 แต่ตอนนั้นก็ต้องจัดเตรียมงบประมาณปี 2561 ไว้ให้แล้ว จึงเชื่อมั่นว่าจะเดินหน้าได้ต่อเนื่อง 3 ปีตามเป้าหมาย

ระหว่างนี้จะเกิดหน่ออ่อนของเศรษฐกิจฐานราก ที่ฝังตัวอยู่ในพื้นที่ปรากฏตัวขึ้นมาอย่างหลากหลาย ผ่านกระบวนการทำงานของประชาคมในพื้นที่ เกิดการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การต่อยอดกิจกรรม และมีความเชื่อมโยงกันทุกระดับ ถือเป็นปฏิบัติการภาคต่อของสมัชชาปฏิรูปประเทศ ที่เข้าสู่มิติของการปฏิรูปในภาคปฏิบัติการ เป็นการต่อยอดงานการปฏิรูปที่นายอานันท์ ปันยารชุน และหมอประเวศ วะสี ได้ระดมสรรพกำลังเครือข่ายต่างๆ สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ขึ้นมาให้ไว้ก่อนแล้ว

“ปฏิบัติการทางปัญญาขับเคลื่อนประชารัฐครั้งนี้ ยังผนึกคนจากทุกกลุ่มเรื่องที่ทำอยู่นี้มีทั้งเหลืองทั้งแดง ร่วมกันทำอยู่ในนี้ นี่คือการปรองดองโดยไม่ต้องไปพูดเรื่องปรองดอง เมื่อลงไปถึงพื้นที่จัดเวทีเราก็พูดกันแต่เรื่องเศรษฐกิจฐานราก ไม่พูดเรื่องอื่นแล้ว”

มือประสาน 'ประชารัฐ'

โดนต่อว่าก่อนแคะจากพี่น้องแวดวงเอ็นจีโอ ว่าการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของรัฐบาลนี้ เป็นยุทธศาสตร์ประชารัฐโดยรัฐและกลุ่มทุน ขณะที่ประชาชนเป็นเพียงหางเครื่อง

"น.พ.พลเดช ปิ่นประทีป" เลขาธิการสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา และผู้ประสานงานเครือข่ายภาคประชาสังคม ผู้มีบทบาทผลักดันและเป็นข้อต่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นี้บอกว่า ยินดีรับฟัง ไม่ขอตอบโต้ ไม่ทะเลาะด้วย แต่ขอเวลาให้ผลงานเป็นเครื่องพิสูจน์

ยอมรับว่าจากรายชื่อคณะทำงานร่วมภาครัฐ-เอกชน-ประชาชน 12 ชุดนั้น ส่วนใหญ่เป็นเวทีด้านธุรกิจกับราชการเป็นหลัก แต่ก็ยังมี 1 ชุดทางด้านเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ ที่มีพล.อ.อนุพงษ์ เผ่าจินดา มท.1 เป็นประธานภาครัฐ และ "ฐาปน สิริวัฒนภักดี" จากกลุ่มไทยเบฟ เป็นประธานภาคเอกชน

"จากที่ได้ร่วมประชุม ตัวแทนภาคธุรกิจบอกแต่ต้นเลยว่า เวทีนี้เข้ามาทำงานเพื่อให้ ไม่ใช่เพื่อเอา และดูแล้วก็ตั้งใจมาทำงานเพื่อส่วนรวมกันจริงๆ เบื้องต้นเราต้องไว้วางใจกันซึ่งกันและกันก่อน"

โดยที่แผนงานขับเคลื่อนประชารัฐที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เป็นงานที่ภาคราชการ หรือองค์กรธุรกิจเป็นหลัก แต่โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานราก ที่รัฐอนุมัติงบ 3.5 หมื่นล้านบาท ผ่านทางกองทุนหมู่บ้านฯ ทั้ง 8 หมื่นหมู่บ้านครั้งนี้ มีภาคประชาสังคมเป็นตัวหลักอย่างแท้จริง จะเป็นปฏิบัติการสร้างองค์ความรู้ครั้งใหญ่ที่จะปลูกขึ้นมาทั้งประเทศ

อย่างไรก็ตามการขับเคลื่อนงานร่วมกับภาครัฐและองค์กรธุรกิจนั้น ได้เห็นความกระตือรือร้นของเอกชนรุ่นใหม่ ในการมีส่วนร่วมช่วยแก้ปัญหาในพื้นที่ยากจนเรื้อรัง เนื่องจากมีสภาพแวดล้อมหรือเงื่อนไขพิเศษ ที่มีอยู่ประมาณ 200 พื้นที่ทั่วประเทศ

หมอพลเดชเล่าว่า ได้เสนอให้ทางการคัดมาสัก 100 พื้นที่นำร่อง แล้วให้เอกชนรายใหญ่ อาจเป็น 100 บริษัทใหญ่ในตลาดหลักทรัพย์ แบ่งกันไปจับคู่เข้าไปทำงานในพื้นที่เลย ใช้ศักยภาพและทรัพยากรของภาคธุรกิจไปแก้ปัญหาหายากๆ ในพื้นที่ โดยอาจทำในรูปของโซเชียลเอนเตอร์ไพรส์ หรือธุรกิจเพื่อสังคม ซึ่งภาคธุรกิจให้ความสนใจมากและกำลังเร่งทำงานกันอยู่

ความไว้วางใจกันจึงเป็นทุนอย่างสำคัญ ในการจะประสานพลังทุกฝ่ายเข้ามาแก้ปัญหาของส่วนรวม ทั้งเอ็นจีโอ ภาคราชการ หรือธุรกิจ โดยไม่ต้องแก่งกันก่อน ต้องมีคนทำบทบาทตรงนี้ คือมีเรดาร์ที่รับฟังเสียงสะท้อนจากทุกด้านได้ แล้วเสนอทางออกที่ทุกฝ่ายยอมรับ จึงจะขับเคลื่อนไปได้

"ผมจะทำบทบาทตรงนี้" หมอพลเดชย้ำ